

2012-04-24
1 (13)
Dnr 2012:00024

Redovisning av uppdrag om läroplan för vuxenutbildningens skolformer

Dnr U2011/7258/SAM (slutligt) U2011/7297/S

Härmed redovisas uppdraget givet i Skolverkets regleringsbrev 2012.

Läroplan för vuxenutbildningen – Lvux12

Läroplanen för vuxenutbildningen (Lvux12) omfattar värdegrundsfrågor samt övergripande mål och riktlinjer för skolformerna kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna samt utbildning i svenska för invandrare.

Enligt skollagen (2010:800) är det gemensamma målet för kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare att vuxna ska stödjas och stimuleras i sitt lärande. De ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling.

Vuxenutbildningen ska enligt skollagen utformas utifrån den enskildes behov och förutsättningar. Den kan ha formen av undervisning, handledning och vägledning samt bedömning av måluppfyllelse och kunskaper. Inom vuxenutbildningens samtliga skolformer gäller att utbildningen ska vara kursutformad.

Vuxenutbildningen syftar till att överbrygga utbildningsklyftorna och därmed verka för ökad jämlikhet och social rättvisa. Den ska tillgodose de vuxnas individuella önskemål om vidgade utbildningsmöjligheter och ge dem tillfälle att komplettera tidigare utbildning samt att kontinuerligt skaffa sig nya kunskaper och kompetenser för ett föränderligt samhälls- och arbetsliv.

1. Vuxenutbildningens värdegrund och uppgifter

Grundläggande värden

Skolväsendet vilar på demokratins grund. Skollagen (2010:800) slår fast att utbildningen inom skolväsendet syftar till att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna

och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Undervisningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Var och en som verkar inom vuxenutbildningen ska också främja aktning för varje människas egen värde och respekt för vår gemensamma miljö.

Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet mellan människor är de värden som utbildningen ska gestalta och förmedla. I överensstämmelse med den etik som förvaltats av kristen tradition och västerländsk humanism sker detta genom individens fostran till rättskänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande. Undervisningen ska vara icke-konfessionell.

Vuxenutbildningens uppgift är att låta varje enskild elev finna sin unika egenart och därigenom kunna delta i samhälls- och arbetslivet.

Förståelse och medmänsklighet

Vuxenutbildningen ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Ingen ska inom vuxenutbildningen utsättas för diskriminering som har samband med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling. Alla tendenser till diskriminering eller kränkande behandling ska aktivt motverkas. Främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser.

Det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald. Deltagande i utbildning innebär oavsett studieform för individen en social och kulturell mötesplats, som har både en möjlighet och ett ansvar för att stärka denna förmåga hos alla som verkar där. Förtrogenhet med Sveriges kultur och historia samt det svenska språket kan befästas genom undervisning och utbildning i många ämnen och kurser. En trygg identitet och medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet stärker förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingsgrunder. Vuxenutbildningen kan bidra till att den enskilde får en identitet som kan relateras till inte bara det specifikt svenska utan också det nordiska, det europeiska och ytterst det globala samhället. Internationella kontakter och utbildningsutbyte med andra länder ska främjas.

Saklighet och allsidighet

Vuxenutbildningen ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. När värderingar redovisas, ska det alltid klart framgå vem det är som står för dem.

Alla som verkar inom vuxenutbildningen ska alltid hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och i denna läroplan och klart ta avstånd från det som strider mot dem.

En likvärdig utbildning

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov.

Skollagen föreskriver att utbildningen inom varje skolform ska vara likvärdig, oavsett var i landet den anordnas. Normerna för likvärdigheten anges genom de nationella målen. En likvärdig utbildning innebär inte att undervisningen ska utformas på samma sätt överallt eller att verksamhetens resurser ska fördelas lika. Hänsyn ska tas till de enskilda elevernas olika förutsättningar, behov och kunskapsnivå. Det finns också olika vägar att nå målen. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan till exempel undervisning, vägledning eller validering aldrig utformas lika för alla. Skolväsendet har ett särskilt ansvar för elever med funktionsnedsättning.

Vuxenutbildningen ska aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Eleverna ska uppmuntras att utveckla sina intressen utan fördomar om vad som är kvinnligt och manligt.

Rättigheter och skyldigheter

Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värden. All verksamhet inom vuxenutbildningen ska präglas av demokratiska arbetsformer och stödja eller ytterligare utveckla elevernas förmåga och vilja att ta personligt ansvar och aktivt delta i samhällslivet. Elevernas möjligheter att utöva inflytande på utbildningen och att ta ansvar för sina studieresultat förutsätter att vuxenutbildningen klargör utbildningens mål, innehåll och arbetsformer, liksom vilka rättigheter och skyldigheter eleverna har.

Vuxenutbildningen ska stödja de elever som under sin studietid har behov av att kombinera utbildning och arbete. Flexibilitet ska alltid eftersträvas när det gäller utbildningen och kan handla om plats, tid, studietakt, studieform och sätt att lära.

Vuxenutbildningens uppdrag

Vuxenutbildningen har uppgiften att utifrån den enskilda elevens behov och förutsättningar förmedla kunskaper och stödja eleverna så att de kan arbeta och verka i samhället. Den ska förmedla sådana mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensramen i samhället och som utgår från grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som alla omfattas av. Eleverna ska också kunna orientera sig i en komplex verklighet med stort informationsflöde och snabb förändringstakt. Deras förmåga att finna, tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktig. Eleverna ska uppmuntras att tänka kritiskt, att granska fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ. Enligt skollagen ska elever i vuxenutbildningen ha tillgång till personal med sådan kompetens att

deras behov av vägledning kan tillgodoses. Vägledningsinsatser för elever och presumtiva elever fyller en viktig funktion.

Enligt skollagen ska det för varje elev finnas en individuell studieplan. Studieplanen ska baseras på vilket behov eleven har av kunskaper och kompetenser och kan i förekommande fall påverkas av att eleven får eller har fått sin kunskap och kompetens validerad. Validering kan förekomma inom vuxenutbildningens samtliga skolformer.

Genom studierna ska eleverna stärkas i det livslånga lärandet. Förändringar i arbetslivet, ny teknologi, internationaliseringen och miljöfrågornas komplexitet ställer nya krav på människors kunskaper och sätt att arbeta. Vuxenutbildningen ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt vilja att pröva och om-sätta nya idéer i handling och att lösa problem. Vuxenutbildningen ska bidra till att eleverna utvecklar ett förhållningssätt som främjar entreprenörskap, företagande och innovationstänkande. Därigenom ökar elevernas möjligheter att kunna starta och driva företag. Entreprenöriella förmågor är värdefulla för arbetslivet, samhällslivet och vidare studier.

Utvecklingen i arbetslivet innebär bland annat att det behövs gränsöverskridanden mellan olika yrkesområden och att krav ställs på medvetenhet om såväl egen som andras kompetens. De grundläggande kvalifikationerna kunskaper, färdigheter, attityder, vilja och förmåga kan beskrivas i form av kompetenser som en medborgare kan behöva för att kunna nyttja sin fulla potential och aktivt kunna delta i samhälls- samt arbetsliv. Utbildningsinsatser i syfte att stödja elevens utveckling av dessa kompetenser kan för eleven vid ett förändrat läge eller i en förändrad livssituation innebära ökad förmåga och initiativkraft att ta sig vidare på arbetsmarknaden eller till fortsatt utbildning.

Utvecklingen i yrkeslivet innebär i förekommande fall att det med anledning av studiernas inriktning och omfattning kan behövas gränsöverskridanden mellan olika yrkesområden och att krav ställs på medvetenhet om såväl egen som andras kompetens. Detta i sin tur ställer krav på vuxenutbildningens arbetsformer och arbetsorganisation.

Det etiska perspektivet är av betydelse för många av de frågor som tas upp i utbildningen. Därför ska undervisningen i olika ämnen behandla detta perspektiv och ge en grund för och främja elevers förmåga till personliga ställningstaganden.

Miljöperspektivet i undervisningen ska ge eleverna insikter så att de kan dels själva medverka till att hindra skadlig miljöpåverkan, dels skaffa sig ett personligt förhållningssätt till de övergripande och globala miljöfrågorna. Undervisningen ska belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling.

Ett internationellt perspektiv är viktigt för att kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang och för att skapa internationell solidaritet. Undervisningen i olika ämnen ska ge elever kunskaper om den europeiska unionen och dess betydelse för Sverige samt förbereda elever för ett samhälle med allt tätare kontakter över nations- och kulturgränser. Det internationella perspektivet ska också bidra till att utveckla elevers förståelse för den kulturella mångfalden inom landet.

Det historiska perspektivet i undervisningen ska utveckla elevers förståelse för samtiden och beredskap inför framtiden. Undervisningen ska också utveckla förståelse för kunskapers relativitet och förmåga till dynamiskt tänkande.

Kunskaper och lärande

Vuxenutbildningens uppdrag att främja lärande förutsätter en aktiv diskussion om kunskapsbegrepp, om vad som är viktig kunskap i dag och i framtiden och om hur kunskapsutveckling sker. Olika aspekter på kunskap är naturliga utgångspunkter i en sådan diskussion.

Kunskap är inget entydigt begrepp. Kunskap kommer till uttryck i olika former – såsom fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet – som förutsätter och samspelar med varandra. Undervisning och lärande får inte ensidigt betona den ena eller den andra kunskapsformen.

Elevernas kunskapsutveckling är beroende av om de får möjlighet att se samband. Vuxenutbildningen ska ge eleverna möjligheter att få överblick och sammanhang. Eleverna ska få möjlighet att reflektera över sina erfarenheter och tillämpa sina kunskaper.

Lärande sker i olika, skilda lärandemiljöer. Det väsentliga är att skapa de bästa samlade förutsättningarna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling. I det sammanhanget ska vuxenutbildningen ta till vara de kunskaper och erfarenheter som finns i det omgivande samhället och som vuxna elever ofta redan inhämtat genom arbetsliv eller i tidigare studier.

Vuxenutbildningens uppdrag vid validering är att kartlägga, analysera och ta tillvara den enskilde elevens tidigare inhämtade kunskaper och kompetenser och ge eleven möjlighet till bedömning av dessa i form av prövning. Valideringsperspektivet ska påverka såväl arbetssätt och arbetsformer som diskussionen om kunskaper och kompetenser.

Varje elev ska möta respekt för sin person och sitt arbete. Elevernas uppfattning om värdet av nya kunskaper och insikter är förutsättningar för personlig utveckling. Detta ska syfta till att grundlägga en positiv inställning till lärande och att återskapa en sådan inställning hos elever med negativa skolerfarenheter.

Utveckling av vuxenutbildningens verksamheter

Den dagliga pedagogiska ledningen av vuxenutbildningen och lärarens professionella ansvar är en förutsättning för att verksamheten utvecklas kvalitativt. Detta kräver att verksamheten ständigt provas, resultaten följs upp och utvärderas och att nya metoder provas, utvecklas och utvärderas.

Vuxenutbildningen ska sträva efter flexibla lösningar för organisation, arbetssätt och arbetsformer med utgångspunkt i individens behov och förutsättningar. Den enskilda eleven ska kunna kombinera studier i flera skolformer inom vuxenutbildningen. Samarbete med yrkeshögskolor, folkhögskolor samt universitet och högskolor ska utvecklas för att kunna informera om vidareutbildning och för att utbildningar ska kunna kombineras. Samarbete med arbetslivet och arbetsmarknadens parter är av betydelse för yrkesutbildningens kvalitet.

2 Övergripande mål och riktlinjer

Vuxna elevers kunskaper ska kompletteras och utvecklas så långt som möjligt i förhållande till deras förutsättningar, behov och mål med studierna. Kunskapsmålen kan också nås på olika sätt.

2.1 Kunskaper**Mål**

Det är vuxenutbildningens ansvar att varje elev i kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare får stöd och undervisning utifrån sina individuella utbildningsmål, behov och förutsättningar.

I förhållande till de utbildningsmål och i den utsträckning som framgår av elevens individuella studieplan ska eleven ges möjlighet

- att uppnå kraven för en yrkesexamen som innebär att eleven har uppnått en av branschen godtagbar nivå av yrkeskunnande för att vara väl förberedd för yrkeslivet, eller
- att uppnå kraven för en högskoleförberedande examen som innebär att eleven har tillräckliga kunskaper för att vara väl förberedd för högskolestudier, eller
- att tillägna sig goda kunskaper i de kurser som ingår i elevens studieväg och kan använda dessa kunskaper för vidare studier och i samhällsliv, arbetsliv och vardagsliv,
- att kunna använda sina kunskaper som redskap för att
 - formulera, analysera och pröva antaganden och lösa problem,
 - reflektera över sina erfarenheter och sitt eget sätt att lära,
 - kritiskt granska och värdera påståenden och förhållanden, och
 - lösa praktiska problem och arbetsuppgifter,

- att lära, utforska och arbeta både självständigt och tillsammans med andra och känna tillit till sin egen förmåga,
- att söka sig till saklitteratur, skönlitteratur och övrigt kulturutbud som en källa till kunskap, självinsikt och glädje,
- att hämta stimulans ur kulturella upplevelser och utveckla känsla för estetiska värden,
- att erhålla kunskaper om förutsättningarna för en god hälsa,
- att erhålla kunskaper om och insikt i centrala delar av det svenska, nordiska och västerländska kulturarvet,
- att erhålla kunskaper om de mänskliga rättigheterna,
- att erhålla kunskaper om de nationella minoriteternas (judar, romer, urfolk-
et samerna, sverigefinnar och tornedalingar) kultur, språk, religion och historia,
- att erhålla kunskaper om samhälls- och arbetsliv,
- att förstå vilka förutsättningar som krävs för att delta i demokratiska beslutsprocesser i samhälls- och arbetsliv,
- att utveckla sin förmåga att kritiskt granska och bedöma det han eller hon ser, hör och läser för att kunna diskutera och ta ställning i olika livsfrågor och värderingsfrågor,
- att erhålla kunskaper om internationell samverkan och globala samband och kunna bedöma skeenden ur svenskt, nordiskt, europeiskt och globalt perspektiv,
- att kunna observera och analysera människans samspel med sin omvärld utifrån perspektivet hållbar utveckling, och
- att kunna använda bok- och bibliotekskunskap och modern teknik som ett verktyg för kunskapssökande, kommunikation, skapande och lärande.

Riktlinjer**Alla som arbetar inom vuxenutbildningen ska**

- ge stöd och stimulans till alla elever så att de utvecklas så långt som möjligt,
- uppmärksamma de elever som är i behov av stöd, och
- samverka för att göra utbildningen till en god miljö för utveckling och lärande.

Läraren ska

- utgå från den enskilda elevens behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande,
- stärka varje elevs självförtroende samt vilja och förmåga att lära,
- i undervisningen skapa en sådan balans mellan teoretiska och praktiska kunskaper som främjar elevernas lärande,

- tydliggöra vilka vetenskapliga grunder, värderingar och perspektiv som kunskaperna vilar på och vägleda eleverna så att de kan ta ställning till hur kunskaper kan användas,
- se till att undervisningen till innehåll och utformning präglas av ett jämställdhetsperspektiv,
- stimulera, handleda och stödja eleven,
- i förekommande fall samverka med andra lärare i arbetet med att nå utbildningsmålen,
- i undervisningen nyttja och tillvarata de kunskaper och erfarenheter av arbets- och samhällsliv som eleverna har eller skaffar sig under utbildningens gång,
- i undervisningen beakta resultat av utvecklingen inom ämnesområdet och för undervisningen relevant pedagogisk och annan forskning, och
- organisera och genomföra arbetet så att eleven
 - utvecklas efter sina egna förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga,
 - upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt,
 - får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang,
 - får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling,
 - successivt får fler och större självständiga uppgifter och ökat eget ansvar, och
 - får möjlighet att arbeta ämnesövergripande.

2.2 NORMER OCH VÄRDEN

Enligt skollagen ska utbildningen utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Inom vuxenutbildningens skolformer är elevernas bakgrund, ålder och erfarenhet mycket varierande. Deras personliga erfarenheter av tidigare skolgång skiftar beroende på var, när och hur deras studier genomfördes. Personal inom vuxenutbildningen möter ofta skiljaktiga värderingar, men de kan inte förhålla sig passiva i fråga om det demokratiska samhällets värderingar.

Vuxenutbildningen ska aktivt och medvetet verka för och stimulera eleverna att ta del av vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dessa komma till uttryck i praktisk vardaglig handling.

Mål

Vuxenutbildningens mål är att varje elev

- gör medvetna ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter,

- respekterar andra människors egenvärde och integritet,
- tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa människor,
- kan samspela i möten med andra människor utifrån respekt för skillnader i livsvillkor, kultur, språk, religion och historia,
- kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen, och
- visar respekt för och omsorg om såväl närmiljön som miljön i ett vidare perspektiv.

Riktlinjer**Alla som arbetar i vuxenutbildningen ska**

- medverka till att utveckla elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar för människor också utanför den närmaste gruppen,
- i arbetet med eleverna verka för solidaritet med eftersatta grupper både i och utanför vårt land,
- aktivt främja likabehandling av individer och grupper,
- uppmärksamma och vidta nödvändiga åtgärder för att motverka, förebygga och förhindra alla former av diskriminering, trakasserier och kränkande behandling, och
- visa respekt för den enskilda eleven och ha ett demokratiskt förhållnings-sätt.

Läraren ska

- klargöra det svenska samhällets grundläggande demokratiska värden och de mänskliga rättigheterna samt med eleverna diskutera konflikter som kan uppstå mellan dessa värden och rättigheter och faktiska händelser,
- öppet redovisa och tillsammans med eleverna analysera olika värderingar, uppfattningar och problemställningar samt konsekvenserna av dessa och
- tillsammans med eleverna diskutera och utveckla regler för arbetet och i förekommande fall samvaron i gruppen.

2.3 ELEVERNAS ANSVAR OCH INFLYTANDE

Enligt skollagen ska eleverna ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem. Eleverna ska alltid ha möjlighet att ta initiativ till frågor som ska behandlas inom ramen för deras inflytande över utbildningen.

Mål**Vuxenutbildningens mål är att varje elev**

- tar personligt ansvar för sina studier och sin arbetsmiljö,
- aktivt utövar inflytande över sin utbildning och det inre arbetet i verksamheten,

- utifrån kunskap om demokratins principer vidareutvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former och
- utvecklar sin vilja att aktivt bidra till en fördjupad demokrati i arbetsliv och samhällsliv, och stärker sin tilltro till den egna förmågan att själv och tillsammans med andra ta initiativ, ta ansvar och påverka sina villkor.

Riktlinjer**Alla som arbetar i vuxenutbildningen ska**

- gemensamt med eleverna ta ansvar för den sociala, kulturella och fysiska utbildningsmiljön.

Läraren ska

- utgå från att eleverna kan och vill ta ett personligt ansvar för sitt lärande,
- svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och innehåll i undervisningen,
- uppmuntra elever som har svårt att framföra sina synpunkter att göra det,
- låta eleverna pröva olika arbetssätt och arbetsformer, och
- tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen.

Läraren har när det gäller **särskild utbildning för vuxna** dessutom ett ansvar för att

- organisera arbetet så att eleven
 - utvecklas efter sina egna förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga,
 - upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt,
 - får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling, och
 - successivt får fler och större självständiga uppgifter och ökat eget ansvar.

2.4 UTBILDNINGSVÄL – ARBETE OCH SAMHÄLLSLIV

En elev i vuxenutbildningen kan ha behov av att kombinera studier inom de skolformer som ingår i vuxenutbildningen. Det förutsätter att det finns en nära samverkan mellan de olika skolformerna. Vuxenutbildningen ska även samverka med verksamhet tillhörande integrations-, arbetsmarknads- och tillväxtpolitiken, arbetslivet, yrkeshögskolor, folkhögskolor, universitet och högskolor och med samhället i övrigt. Detta krävs för att eleverna ska få en utbildning av hög kvalitet och få underlag för val av kurser inom utbildningen och för vidare studier eller yrkesverksamhet. Det är särskilt viktigt att vuxenutbildningen samarbetar med arbetslivet om yrkesutbildning.

Genom att arbetslivet fortlöpande förändras när det gäller behov av kompetens och rekrytering av arbetskraft inom olika områden har studie- och yrkesvägledning i vid mening stor betydelse. Universitet och högskolor, arbetsförmedlingar, näringsliv samt arbetsmarknadens parter och branschorganisationer har därför viktiga roller i informationen till verksamheten och eleverna.

Mål**Vuxenutbildningens mål är att varje elev**

- ges möjlighet att få sina kunskaper och kompetenser validerade,
- utvecklar sin självkänedom och förmåga till studieplanering,
- medvetet kan ta ställning till fortsatt studie- och yrkesinriktning på grundval av samlade erfarenheter och kunskaper,
- ökar sin förmåga att analysera olika valmöjligheter och bedöma vilka konsekvenser dessa kan ha,
- har kännedom om arbetslivets villkor, särskilt inom sitt studieområde, samt om möjligheter till fortsatt utbildning, praktik och arbete i Sverige och andra länder, och
- är medveten om att alla yrkesområden förändras i takt med teknisk utveckling, förändringar i samhälls- och arbetsliv samt ökad internationell samverkan och därmed förstår behovet av personlig utveckling i yrket och
- får information om arbetslivets kompetensbehov.

Riktlinjer**Personalen ska, efter en av rektorn gjord arbetsfördelning,**

- bidra med underlag för elevernas val av utbildning och yrke,
- informera och vägleda eleverna inför deras val av kurser, fortsatt utbildning och yrkesverksamhet och motverka sådana begränsningar i valet som grundar sig på föreställningar om kön och på social eller kulturell bakgrund,
- i informationen och vägledningen utnyttja och ta tillvara de kunskaper som finns hos eleverna och verksamhetens personal samt i samhället,
- i undervisningen utnyttja kunskaper och erfarenheter från arbets- och samhällsliv som eleverna redan har eller skaffar sig under utbildningens gång,
- utveckla kontakter med universitet och högskolor samt med handledare och andra inom arbetslivet som kan bidra till att målen för utbildningen nås,
- i utbildningen nyttja kontakter med det omgivande samhället och dess arbets-, förenings- och kulturliv och
- bidra till att presumtiva elever får information om möjliga utbildningsmöjligheter.

2.5 BEDÖMNING OCH BETYG

Betyget uttrycker i vilken utsträckning den enskilda eleven har uppfyllt de nationella kunskapskrav¹ som finns för varje kurs respektive andra skolformsspecifika mål som ska uppnås.

Mål

Vuxenutbildningens mål är att varje elev

- tar ansvar för sitt lärande och sina studieresultat, och
- kan bedöma sina studieresultat och utvecklingsbehov i förhållande till kraven för utbildningen.

Riktlinjer

Läraren ska

- fortlöpande ge varje elev information om framgångar och utvecklingsbehov i studierna,
- redovisa för eleverna på vilka grunder betygssättning sker.

Läraren ska vid betygssättningen

- utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till de nationella kunskapskrav som finns för respektive kurs,
- beakta även sådana kunskaper som en elev har tillägnat sig på annat sätt än genom den aktuella undervisningen och
- utifrån de nationella kunskapskrav som finns för respektive kurs allsidigt utvärdera varje elevs kunskaper.

2.6 REKTORNS ANSVAR

Enligt skollagen ska det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ansvarar för att planera, följa upp, utvärdera och utveckla utbildningen i förhållande till de nationella målen. Som pedagogisk ledare för skolenheten och som chef för lärarna och övrig personal i verksamheten har rektorn ansvar för verksamhetens resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att

- utbildningen organiseras så att den så långt möjligt anpassas efter elevernas önskemål och val av kurser och att återvändsgränder i studiegången undviks,
- lärarna anpassar undervisningens uppläggning, innehåll och arbetsformer efter elevernas skiftande behov och förutsättningar,
- verksamhetens arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas,
- utbildningen utformas så att eleverna, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, får tillgång till handledning och läromedel av god kvalitet samt

¹ Begreppet kunskapskrav införs på kurser som i särskild utbildning för vuxna påbörjas efter utgången av juni 2013

andra lärverktyg för en tidsenlig utbildning, bl.a. bibliotek, datorer och andra tekniska hjälpmedel,

- utbildningen utformas så att elever som behöver stödåtgärder får detta,
- eleverna får information inför utbildningens början, får en väl utformad introduktion i utbildningen, i ämnen och kurser samt får stöd att formulera mål för sina studier,
- verksamhetens personal i dialog med eleven upprättar en individuell studieplan för varje elev och reviderar den vid behov,
- lärare och annan personal får möjligheter till den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter,
- samverkan mellan lärare i olika kurser kommer till stånd så att eleverna får ett sammanhang i sina studier,
- samverkan med universiteten och högskolorna samt arbetslivet utanför verksamheten utvecklas så att eleverna får en kvalitativt god utbildning samt en förberedelse för yrkesverksamhet och fortsatt utbildning,
- samverkan med verksamheter tillhörande andra politikområden utvecklas,
- studie- och yrkesvägledningen organiseras så att eleverna får information om och vägledning inför de olika val som vuxenutbildningen erbjuder och inför val av framtida utbildning och yrke,
- stimulera till internationella kontakter, samverkan och utbyten i utbildningen,
- skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen,
- vårdnadshavare i förekommande fall får insyn i elevernas skolgång,
- arbete med kunskapsområden, där flera ämnen ska bidra och samordnas så att de utgör en helhet för eleven.

På Skolverkets vägnar

Anna Ekström
Generaldirektör

Eva Nordlund
Undervisningsråd

I ärendets slutliga handläggning har Ragnar Eliasson, Ann Charlotte Gunnarson, Tommy Lagergren, Ulrika Lindén, Eva Lindgren, Staffan Lundh samt Helén Ängmo i Skolverkets ledningsgrupp deltagit.